

SLĂNIC MOLDOVA,
11-13 mai 2007

Conferința Internațională „Rasism, xenofobie, antisemitism –
probleme educaționale: Holocaustul”

Avanpremieră, premieră, „continuare a spiritului de la Cordoba”

Desfășurată timp de trei zile (11-13 mai a.c.) la Slănic Moldova, Conferința a fost o *avanpremieră* (în perspectiva Conferinței O.S.C.E., din iunie a.c., pe aceeași temă, de la București); o *premieră*: ● atât a nou înființatului Departament al F.C.E.R. de *Dezvoltare comunitară și proiecte de finanțare* (coordonatori - ing. *Mirela Așman* și *George Wiener*), cât și a Casei Corpului Didactic „Grigore Tăbăcaru” din Bacău (director - prof. *Gabriel Stan*), colaborând cu Institutul Național pentru Studiul Holocaustului din România „Elie Wiesel”. Premieră - și pentru că a fost prezentă, cu intervenții și comunicări, o delegație din

Republica Moldova, materializând Acordul între F.C.E.R. și A.O.C.E.M. Conferința a reprezentat și o „*continuare a spiritului Rezoluției de la Cordoba*” de schimbare a mentalităților antisemite prin educație, de abordare a unei noi strategii: aceea a „*porților deschise*” ale F.C.E.R., un prilej de lansare a *prosemitismului* - mai buna cunoaștere între evrei și neevrei, participanți la întrunire -, a sintetizat președintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*. Conferința a fost: ● patronată de Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului (M.E.C.T.) și de Ambasada Israelului la București ● sponsorizată de Ambasada S.U.A. în

România și de F.C.E.R. ● salutată de E.S. *Nicholas Taubman*, ambasadorul S.U.A. în România, istoricii *Radu Ioanid*, director al Muzeului Holocaustului din Washington, prof. univ. dr. *Carol Iancu*, de la Universitatea din Montpellier ● deschisă de consilierul cultural al Ambasadei Israelului, *Jonathan Rosenzweig* ● onorată de prezența și intervențiile inspectorilor școlari generali, prof. *Doru Dumitrescu* și prof. *Ovidiu Relu Cojocaru*, reprezentanți ai M.E.C.T. și Inspectoratului Școlar al Județului Bacău. Participanții au fost întâmpinați de președintele Comunității Evreilor din Bacău, *Hary Vigdar*.

„Antisemitismul romantic” (via Alecsandri în „Lipitorile satului”) și „antisemitismul social” („iudeo-bolșevismul” și „plutocrația evreiască” dominând lumea, teorie inspirată de falsul fabricat de Ohrana țaristă, „Protocoalele Înțelepților Sionului”), alimentat de concurența între burghesia românească și evreiască au fost „rădăcini” ale Holocaustului în România. Antisemitismul românesc a fost sincron cu cel occidental, conducând la antisemitismul politic, prin consolidarea extremei drepte românești în perioada interbelică (directorul C.S.I.E.R., prof. univ. dr. *Liviu Rotman*). Filmul documentar „Dureri ascunse” (realizatoare - drd. *Michelle Kelso*, director asociat pentru Dialog și Educație al Universității din Michigan, S.U.A.) a fost un inspirat reportaj despre deportarea și exterminarea romilor la Bug.

Dr. *Lya Benjamin* a examinat fazele Holocaustului în România (deportarea și exterminarea evreilor din Basarabia, Bucovina și din alte zone ale României în Transnistria; pogromul de la Iași; discriminarea sistematică a evreilor din Vechiul Regat și sudul Transilvaniei) ● concepția rasistă care a fundamentat legislația antievreiască antonesciană ● etape ale „purificării etnice” (statul național legionar și politica de teroare împotriva evreilor, culminând cu pogromul de la București în 1941; „românizarea”; aplicarea soluției finale o dată cu intrarea României în războiul antisovietic). Holocaustul din România s-a caracterizat printr-o politică de stat antievreiască timpurie față de alte state europene (guvernările Goga-Cuza, Gigurtu, Miron Cristea) și măsuri de temporizare a exterminării evreilor, după 1942, când Antonescu voia să câștige capital politic, în cazul victoriei Forțelor Aliate.

Tema antisemitismului în cultură a fost pusă în ecuație de prof. univ. dr. *George Voicu*, șef de Departament la Institutul „Elie Wiesel”. Respingerea evreilor de pe scena culturală, după Haskala, a fost un fenomen care s-a repercutat din spațiul german, austriac, ungar spre cel românesc. Pentru sfârșitul secolului al XIX-lea - începutul secolului XX, au fost analizate „cazurile” Gaster, Șăineanu, Tiktin, Ronetti Roman.

Au fost trecuți în revistă promotorii ai antisemitismului în cultură: Iorga, A.C. Cuza, Goga, Crainic ș.a., au fost marcate repercusiunile legislației rasiale în cultură, în anii Holocaustului.

Unele comunicări au avut în vedere modalități de predare a istoriei Holocaustului. Exterminarea copiilor în Holocaust a fost ilustrată cu fragmente de literatură-document (drd. *Gina Pană*). A pus accentul pe detaliul familiar, pe utilizarea unor site-uri de Internet la temă (*Anca Ciuciu*). O demonstrație de lecție interactivă a fost făcută de cercetătoarea *Hava Baruch*, de la Institutul „Yad Vashem” din Ierusalim. Importanța acestei tematici l-a determinat pe președintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, să susțină crearea unui sistem național dedicat unor asemenea întâlniri între oameni de știință și profesori.

Antisemitismul din perioada 1945-1989, camuflat sub sloganuri precum „propagandă sionistă”, nerecunoașterea Holocaustului în România, reabilitarea în beletristică a lui Antonescu, a legionarilor au condus la „succesele negaționiștilor” în totalitarism și posttotalitarism (prof. univ. dr. *Liviu Rotman*). Am ascultat o sinteză despre exterminarea evreilor în Transnistria, pe baza documentelor din Arhivele de Stat ale Republicii Moldova (prof. univ. dr. *Sergiu Nazaria*), confesiuni de intens dramatism despre Transnistria (dr. *Liviu Beris*, *Șaps Roif* - Republica Moldova), Auschwitz-Birkenau, Dachau ș.a. (conf. univ. dr. *Otto Adler*). Au fost momente în care abjecția, dar și omnia au ieșit puternic la suprafață. Exemple de omnie au fost relatate de directorul restaurantului de la Complexul hotelier „Venus” din Slănic-Moldova, *Alexandru Vențel* (interviul - într-un număr viitor), de președintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*. Discuțiile pe marginea comunicărilor - remarcabile, observațiile directorului executiv al Institutului „Elie Wiesel”, dr. *Alexandru Florian* - ar merita un paragraf aparte, neinclus din lipsă de spațiu. Conferința a fost o nouă reconfirmare a legăturii între memorie și viață.

IULIA DELEANU

- Rădăcini și evoluții ale fenomenului antisemit în România
- Politică de stat antievreiască timpurie și temporizarea exterminării din spirit de prevedere
- Antisemitismul în cultură și consecințele lui
- Cum sensibilizăm școlarii asupra istoriei Holocaustului?
- Legătura între memorie și viață

Gazetari evrei și gazetele făcute de ei

Alături de gazetarii „de profesie”, în presa evreiască găsim semnăturile unui număr impresionant de intelectuali evrei din toate domeniile. De unde și varietatea semnificativă a subiectelor abordate - de la cele comunitare până la cele... planetare. Revistele găzduiau, de regulă, și dezbateri teoretice, care nu se consumau și nici nu erau uitate cu rapiditatea „știrilor”, ci produceau un ecou de durată. Ecoul unei asemenea dezbateri aș dori să-l prelungească în cele ce urmează, datorită relevanței sale pentru o discuție recentă privind legitimarea noastră ca evrei: orientală sau occidentală?

La Sibiu, capitală culturală europeană în 2007, evreii din România, ca și celelalte minorități, vor căuta, prin programele lor de manifestări, să se recomande cât mai persuasiv ca parte componentă a florilegiului multiculturalității promovate azi. Or, tocmai din perspectiva acestei multiculturalități și diversității, problema specificității și identității - a felului în care ele transpar *din* și *prin* manifestările selectate ca reprezentative - comportă o reflecție teoretică pregnantă.

Propunem, în acest sens, și o discuție în jurul întrebării: este spiritualitatea evreului, în speță a celui din România, de tip orientală sau occidentală? Preocuparea teoretică în jurul respectivei probleme nu este recentă și de aceea o reiterăm tocmai pentru a crea „o punte” între răspunsul dat chestiunii acum 70 de ani și astăzi. Este vorba

de o dezbateră, purtată cu 70 de ani în urmă, asupra spiritului iudaic și a condițiilor sale de creație în cadrul culturii românești, publicată de Revista Lojii „Noua Fraternitate” (din 5 februarie 1935) și în care protagoniștii (dr. *S.L. Ariel* și dr. ing. *M. Mayersohn* - la vremea aceea, și inginerii, ca și medicii, aveau preocupări teoretice și

Preocupări teoretice în reviste evreiești

colaborau la publicații evreiești) - puneau problema dimensiunii orientale a iudaismului, a celui românesc în speță.

Evreul este un „oriental”, susținea *S.L. Ariel*. Deoarece: „Evreii aduc cu sine ca elemente orientale, în afară de patos - care rămâne caracteristic pentru ei - un senzualism pronunțat și specific și o înclinare spre balcanism acoperită doar de febrilitatea impusă de necesitățile cotidiene, dar care nu-i mai mult decât febrilitate”, adică „culereală”, cum aș zice eu, ca să nu zică alții.

Dr. ing. *M. Mayersohn* adâncește însă chestiunea - transferând-o pe versant pozitiv -

creativ. El scrie: „...evreul, la a cărui fire orientală s-au adăugat însușiri căpătate în contactul îndelungat cu popoarele occidentale, a învățat să observe regulile lumii în care trăiește, el n-a uitat s-o coreleze idealului profetic milenar... Aceasta va fi nota sa de creație originală, contribuția la viața culturală și socială a popoarelor în mijlocul cărora trăiește, precum și la cultura țării sale de origine, renăscută la viață”. Ambele ipostaze sunt de luat în considerare: una referitoare la omul evreu, viciat de Diaspora, cealaltă, referitoare la creatorul evreu, aflat în descendența marilor inspirați ai neamului.

Cu rezervele hermeneutice de rigoare, credem că, în adevăr, pot fi regăsite aspecte orientale în credința evreului - în speță a celui local (adeptii hasidismului, ai ortodoxiei de tip caraid ș.a.), în mentalitatea străbătută de speranțe și resemnări mesianice, în sensibilitatea și febrilitatea față de mediul ostil, încurajator ș.a.m.d. Cât despre imponderabilele orientale din mozaism și patosul profeților (de la Moise și Isaia până la Bal-Șem) din Cabala și mitologia iudaică - regăsite ca *gesunkene kultur* în folclorul evreiesc - credem că sunt mai presus de orice dezbateră.

Cât privește occidentalitatea evreimii noastre - începând cu epoca modernă, cu intensa acțiune a Haskalei și realizarea unei ample aculturări, care a condus la dezvoltarea unei crescânde inteligențe afirmate în cultura română și a nu puține personalități evreiești chiar și în cultura europeană -, ea poate fi amplu documentată.

Putem conchide deci, la întrebarea pusă, că evreul, cu referire și la cel din România, este și oriental și occidental sau, într-o expresie consacrată în limba franceză, „mi Oriental mi Occidental”.

HARY KULLER

POȘTA REDAȚIEI

LOTY RADIAN

„Revista dumneavoastră și a noastră este din ce în ce mai interesantă”

O dată cu numirea fiicei mele ca ambasador al statului Israel în România, am avut prilejul ca, în acești patru ani - începând din anul 2003 -, să citesc cu regularitate revista „Realitatea Evreiască”. Prin articolele ei foarte variate și atractive, am putut să cunosc mai bine viața comunităților evreiești din România, problemele cu care se confruntă, preocupările lor și activitățile lor culturale.

La o bună parte dintre manifestările culturale care au avut loc la București am fost prezentă și m-am bucurat alături de toți participanții.

Revista dumneavoastră și a noastră este din ce în ce mai interesantă și vă doresc, în continuare, putere de muncă și încă mulți ani de activitate.

● Am primit scrisoarea dlui **BARUCH COHEN**, din Canada. Mulțumim pentru urări și îi comunicăm că s-a intervenit pentru a i se trimite revista „Realitatea Evreiască”. L-am ruga, dacă există doritori să se aboneze, să ne comunice.

● **IANCU ȚUCĂRMAN**, din București, ne comunică impresii după lectura cărții „Evreul din Linz”, de Kimberley Cornish. Comparația dintre Hitler și actualul șef de stat iranian nu este deplasată. Hitler anunța, în anii '20, că va spânzura toți evreii din München, apoi din Germania. A încercat să aplice această „soluție” prin alte mijloace. Este un „memento”.

● **GH. KOVACS-EICHNER** ne-a trimis recentul său eseu politic „Alternativa perspectivei socialiste”. Interesant. Mulțumim neobositului cercetător și analist politic (n. 1928, Arad).

● Am primit cărțile dnei **MONICA BILAN**, scrise cu sensibilitate și putere de evocare.

● Comunitatea Evreilor din Focșani ne-a trimis revista „**MENORA**”, cu multe informații din diverse domenii. Le mulțumim realizatorilor și, în primul rând, președintelui Comunității, *Mircea Rond*.

● **BETINIO DIAMANT**, vechi colaborator al revistei noastre, ne trimite o recenzie a cărții „Histoire des Juifs de France, de l'Antiquité à nos jours”, a scriitoarei de prestigiu *Esther Benbassa* (Ed. Seuil, 1997 și 2000). Datele prezentate sunt cu totul interesante. Vom propune Editurii Hasefer să publice o traducere în română a acestei Istorii.

ȘAVUOT 5767 la Templul Coral

„*Naase Venișma*” - „Vom face și vom asculta”. Acest răspuns, rostit de întregul popor la poalele Muntelui Sinai, în momentul în care a primit Decalogul, perpetuat în timp și spațiu, a fost punctul de plecare al prediciei rostite de Rabinul *Rafi Sohat*, de Șavuot 5767, la Templul Coral împodobit cu ghirlande de flori, în prezența conducerii F.C.E.R. și C.E.B., a numeroși enoriași. Principiile morale pornite la drum cu mii de ani în urmă au devenit - în mii de ani - ocean de comentarii, remarca, a doua zi de Șavuot, înainte de *Izkor*, Rabinul *Rafi Sohat*, accentuând asupra multiplelor semnificații ale sărbătorii.

Decalogul rămâne, peste timp, esența omeniei. Și este una din îndatoririle noastre morale sfinte ca, în momentul în care celebrăm primirea neprețuitului dar Divin, să ne rugăm pentru odihna sufletelor celor rămași să trăiască doar în noi. Șavuot - sărbătoare profund națională și profund universală - se adresează tuturor celor care, respectând Cele Zece Porunci, respectă numele de om, indiferent de modul în care-l slujesc pe Dumnezeu.

Serviciul divin oficiat de *Iani Kosh*, melodiile sinagogale intonate de prim cantorul *Iosif Adler*, de corul Templului Coral, dirijat de *Maximilian Kertesz*, au dăruit acestor zile bucuriile pe care numai muzica are puterea de a le oferi. (I.D.)